

## Dan neovisnosti i Dan nezavisnosti

Nekoliko se zainteresiranih osoba, potaknuto među ostalim i raspravama u hrvatskim medijima, obratilo Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje s pitanjem o tome postoji li razlika u značenju pridjeva *neovisan* i *nezavisan* te kojemu od njih treba dati prednost u standardnome jeziku. Budući da je za odgovor na to pitanje potrebna detaljnija analiza, ovdje ćemo pokazati kako smo došli do zaključka o suodnosu tih riječi, njihovih antonima *ovisan* i *zavisan*, od njih tvorenih imenica *neovisnost* i *nezavisnost*, *ovisnost* i *zavisnost* te njihovoj uporabi.

Za početak provjerili smo leksikografsku obradu u jednojezičnim rječnicima hrvatskoga jezika: u normativnome *Rječniku hrvatskoga jezika* glavnoga urednika Jure Šonje (2000. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža” i Školska knjiga. Zagreb.), u normativnome *Školskome rječniku hrvatskoga jezika* (2012. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje i Školska knjiga. Zagreb.) te u deskriptivnome *Velikom rječniku hrvatskoga jezika* Vladimira Anića (2005. Novi Liber. Zagreb.). Obrade natuknica *neovisan*, *neovisnost*, *nezavisan* i *nezavisnost* te natuknica *ovisan*, *ovisnost*, *zavisan* i *zavisnost* prikazane su u tablicama:

riječ	ŠRHJ	Šonjin rječnik	Anićev rječnik
neovisan	koji ne ovisi o drugome, koji je slobodan [ <i>neovisni intelektualac</i> ]; sin. <i>nezavisan</i> ; ant. <i>ovisan</i> , <i>zavisan</i>	koji nije ovisan, koji ne ovisi o drugome; nezavisan, samostalan, samobitan [ <i>neovisna država</i> , <i>neovisan čovjek</i> ]	v. nezavisan
neovisnost	osobina onoga koji je neovisan ili svojstvo onoga što je neovisno; sin. <i>nezavisnost</i> ; ant. <i>ovisnost</i> , <i>zavisnost</i>	svojstvo onoga koji je neovisan, onoga što je neovisno	v. nezavisnost
nezavisan	koji ne zavisi o drugome, koji je slobodan	koji ne zavisi ni od koga, ni od čega, koji ne ovisi ni o kom, ni o čem; samostalan, slobodan, neovisan	koji ne zavisi od drugoga, koji samostalno i bez tuđeg utjecaja oblikuje svoje misli, djelovanje i način postojanja; neovisan

	[ <i>nezavisni intelektualac</i> ]; sin. <i>neovisan</i> ; ant. <i>ovisan, zavisan</i>	[ <i>nezavisna osoba, nezavisna država, nezavisna odluka</i> ] • <i>nezavisna varijabla</i>	[ <i>nezavisno mišljenje, nezavisna država, nezavisan pogled na svijet</i> ] • <i>Nezavisna Država Hrvatska</i>
nezavisnost	osobina onoga koji je nezavisan ili svojstvo onoga što je nezavisno; sin. <i>neovisnost</i> ; ant. <i>ovisnost, zavisnost</i>	1. stanje onoga koji je nezavisan, onoga što je nezavisno; 2. svojstvo nekih matematičkih tvorevina da ne ovise o nekim određenim elementima [ <i>nezavisnost funkcija, nezavisnost integrala od puta, nezavisnost rješenja</i> ]	1. stanje onoga koji ne zavisi od drugoga; neovisnost; 2. pravo i mogućnost države da samostalno odlučuje o svom ustroju, o unutarnjoj i vanjskoj politici.
riječ	ŠRHJ	Šonjin rječnik	Anićev rječnik
ovisan	1. koji ovisi o drugome, koji nije slobodan [ <i>ovisan o roditeljima</i> ]; sin. <i>zavisan</i> ; ant. <i>neovisan, nezavisan</i> ; 2. koji ne može živjeti ili opstati bez čega [ <i>ovisan o lijekovima; ovisan o drogi</i> ]	1. koji materijalno ili moralno ovisi o kom ili čem, koji nema samostalnosti, koji nije slobodan u donošenju bitnih odluka o sebi; nesamostalan [ <i>ovisan o roditeljima, ovisan o vlasti, ovisna država</i> ]; 2. koji je dugotrajnim uživanjem opojnih sredstava postao rob toga uživanja, komu se više ne može oduprijeti [ <i>ovisan o drogi, ovisan o alkoholu</i> ]	koji ovisi o komu ili o čemu, koji ne može bez čega [ <i>ovisan o drogi</i> ]
ovisnost	1. osobina onoga koji ovisi o drugome, koji nije slobodan; sin. <i>zavisnost</i> ; ant. <i>neovisnost, nezavisnost</i> ; 2. osobina onoga koji ne može živjeti ili opstati bez čega.	stanje onoga koji je ovisan, onoga što je ovisno	stanje koje ne dopušta slobodan odnos prema komu ili čemu; zavisnost [ <i>ovisnost o moćnima; ovisnost o duhanu; ovisnost o drogi</i> ]

zavisan	koji zavisi o drugome, koji nije slobodan [ <i>zavisan od roditelja</i> ]; sin. <i>ovisan</i> ; ant. <i>neovisan, nezavisan</i>	ovisan • <i>zavisna rečenica</i> 'rečenica u složenoj rečenici koja ovisi o glavnoj rečenici',	koji zavisi od koga ili čega; ovisan • <i>zavisna rečenica</i> dio zavisno složene rečenice koja vrši ulogu jednog rečeničnog dijela glavne rečenice
zavisnost	osobina onoga koji je zavisan ili svojstvo onoga što je zavisno; sin. <i>ovisnost</i> ; ant. <i>neovisnost, nezavisnost</i>	stanje onoga koji je zavisan, onoga što je zavisno.	stanje onoga koji je zavisan; uvjetovanost, nesamostalnost; ovisnost

S obzirom na to da se u dvama normativnim rječnicima hrvatskoga jezika (ŠRHJ i Šonjin rječnik) ne navode nikakve napomene u vezi s razmatranim riječima, njihov smo normativni status nadalje provjerili u jezičnim savjetnicima. U *Hrvatskome jezičnom savjetniku* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica; Vukojević, Luka. 1999. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Pergamena i Školske novine. Zagreb) uz natuknice *neovisan* i *neovisnost* stoji istovjetna napomena da ih valja upotrebljavati s lokativom, a ne s genitivom, dok kod natuknica *nezavisan* i *nezavisnost* stoji napomena o uporabi genitiva. Međutim, drugih preporuka nema. Jednaka preporuka stoji uz natuknice *ovisan* i *ovisnost*, odnosno da ih valja upotrebljavati s lokativom, a ne s genitivom. Napomena o uporabi genitiva stoji i uz natuknicu *zavisnost*. U *Razlikovnome rječniku srpskog i hrvatskog jezika* (Brodnjak, Vladimir. 1993. Školske novine i Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb) ne navode se razmatrane riječi.

U sljedećemu koraku pretragom korpusa *hrWaC* na platformi *SketchEngine* provjerili smo čestoću uporabe razmatranih riječi i dobili smo sljedeće podatke:

riječ	broj potvrda	riječ	broj potvrda
neovisan	38 710	ovisan	18 280
nezavisan	59 711	zavisan	5308
neovisnost	22 931	ovisnost	42 772
nezavisnost	14 000	zavisnost	2791

Zamjetno je da je pridjev *nezavisan* češći od pridjeva *neovisan*, a pridjev *ovisan* češći je od pridjeva *zavisan*. Imenica *neovisnost* potvrđenija je od imenice *nezavisnost* kao i imenica *ovisnost* od imenice *zavisnost*.

U mrežnome korpusu *Hrvatska jezična riznica* stanje je sljedeće:

riječ	broj potvrda	riječ	broj potvrda
neovisan	192	ovisan	162
nezavisan	89	zavisan	17
neovisnost	1162	ovisnost	63
nezavisnost	625	zavisnost	13

Pronađeno je više potvrda pridjeva *neovisan* u odnosu na pridjev *nezavisan* te više potvrda pridjeva *ovisan* od pridjeva *zavisan*. Jednako je i s imenicama: *neovisnost* je potvrđenija od *nezavisnost*, a *ovisnost* od *zavisnost*.

Sažmemo li prikupljene podatke, možemo ustvrditi sljedeće: pridjevi *ovisan* i *neovisan*, *zavisan* i *nezavisan* te imenice *ovisnost* i *neovisnost*, *zavisnost* i *nezavisnost* nedvojbeno pripadaju hrvatskomu standardnom jeziku. Pridjevi *ovisan* i *zavisan* (pa onda i od njih izvedene imenice *ovisnost* i *zavisnost*) nisu potpuni sinonimi. Pridjev *ovisan* ima značenja ‘koji ovisi o drugome, koji nije slobodan’, npr. *ovisan o roditeljima*, i ‘koji ne može živjeti ili opstati bez čega’, npr. *ovisan o lijekovima*, *ovisan o drogi*. Pridjev *zavisan* istoznačan je pridjevu *ovisan* samo u prvome značenju, odnosno taj pridjev ima samo značenje ‘koji zavisi od drugoga, koji nije slobodan’, npr. *zavisan od roditelja*. Sukladno tomu, i imenica *ovisnost* (izvedena od pridjeva *ovisan*) ima dva značenja: ‘osobina onoga koji ovisi o drugome, koji nije slobodan’ i ‘osobina onoga koji ne može živjeti ili opstati bez čega’, a imenica *zavisnost* (izvedena od pridjeva *zavisan*) samo jedno – ‘osobina onoga koji zavisi od drugoga, koji nije slobodan’. Dakle, pridjevi *ovisan* i *zavisan* te imenice *ovisnost* i *zavisnost* djelomični su sinonimi u hrvatskome jeziku, pri

## ŠKOLSKI RJEČNIK

HRVATSKOGA JEZIKA

Upišite pojam za pretraživanje...

TRAŽI

O rječniku

Rezultati pretraživanja za: ovisnost

### òvisnòst

*im. ž.* (G òvisnosti, I òvisnošću/òvisnosti) 1. osobina onoga koji ovisi o drugome, koji nije slobodan; sin. *zavisnost*; ant. *neovisnost*, *nezavisnost* 2. osobina onoga koji ne može živjeti ili opstati bez čega

# ŠKOLSKI RJEČNIK

## HRVATSKOGA JEZIKA

Upišite pojam za pretraživanje...

TRAŽI

O rječniku

Rezultati pretraživanja za: neovisnost

### neòvisnòst

*im. ž.* (G neòvisnosti, I neòvisnošću/neòvisnosti) osobina onoga koji je neovisan ili svojstvo onoga što je neovisno; *sin.* (autonomija, autonomnost), nezavisnost; *ant.* ovisnost, zavisnost

čemu pridjev *ovisan* i imenica *ovisnost* imaju i dodatno značenje ‘koji ne može živjeti ili opstati bez čega’, odnosno ‘osobina onoga koji ne može živjeti ili opstati bez čega’, koje pridjev *zavisan* i imenica *zavisnost* nemaju. Pridjev *zavisan* i imenica *zavisnost* ne upotrebljavaju se stoga u kontekstima poput *\*zavisan od lijekova/droga*, *\*zavisnost od lijekova/droga*. U tim se kontekstima upotrebljavaju isključivo pridjev *ovisan* i *ovisnost*, a od pridjeva *ovisan* tvori se i imenica *ovisnik*. U značenju koje je zajedničko dvama pridjevima te dvjema imenicama oni se upotrebljavaju ravnopravno, pa je dobro i *ovisan o roditeljima*, *zavisan od roditelja*, *ovisnost o roditeljima*, *zavisnost od roditelja*.

Iako potencijalno pridjevi i imenice tvoreni od pridjeva *ovisan* i *zavisan* i imenica *ovisnost* i *zavisnost* dodavanjem prefiksa *ne-* (*neovisan*, *nezavisan*, *neovisnost*, *nezavisnost*) imaju zanimljiva značenja sukladna nezanimljivim oblicima, u potvrdama se u pravilu pojavljuju samo u značenju ‘onaj koji ne ovisi o drugome / onaj koji ne zavisi od drugoga, koji nije slobodan’ (pridjevi *neovisan* i *nezavisan*) te ‘osobina onoga koji ne ovisi o drugome / onaj koji ne zavisi od drugoga, koji nije slobodan’ (imenice *neovisnost* i *nezavisnost*).

Stoga su dobro uspostavljena imena i *Dan neovisnosti* (hrvatski spomendan) i *Dan nezavisnosti* (prijevod naslova filma *Independence Day*). Pridjevi *neovisan* i *nezavisan* odnosno *ovisan* i *zavisan* nisu zamjenjivi u nekim stručnim nazivima, npr. *nezavisni odvjetnik*, *zavisna varijabla*, *zavisna surećenica*, *ovisno društvo*.